

ROUTE-beschrijving

van de
fietstocht
door het
Tegels
oorlogs-
verleden

"COMITÉ 5 MEI TEGELEN"
1980

1 CULTUREEL CENTRUM

Het startpunt.

U begint te fietsen in de richting van het viaduct: Na deze poort van het verleden neemt u de tweede straat rechts. De verdere richtingaanwijzingen treft u in het midden van dit boekje aan.

2 OORLOGSMONUMENT

Tegelen heeft het zwaar te verduren gehad tijdens de oorlog. Velen kwamen om bij directe oorlogshandelingen, in concentratiekampen, als gevolg van het verzet. Om de herinnering aan de slachtoffers ook voor de jongere generatie levend te houden werd 10 jaar na de bevrijding, in 1955, het monument onthuld waar u nu tegenover staat. De uit steen gehouwen symboliek spreekt voor zichzelf.

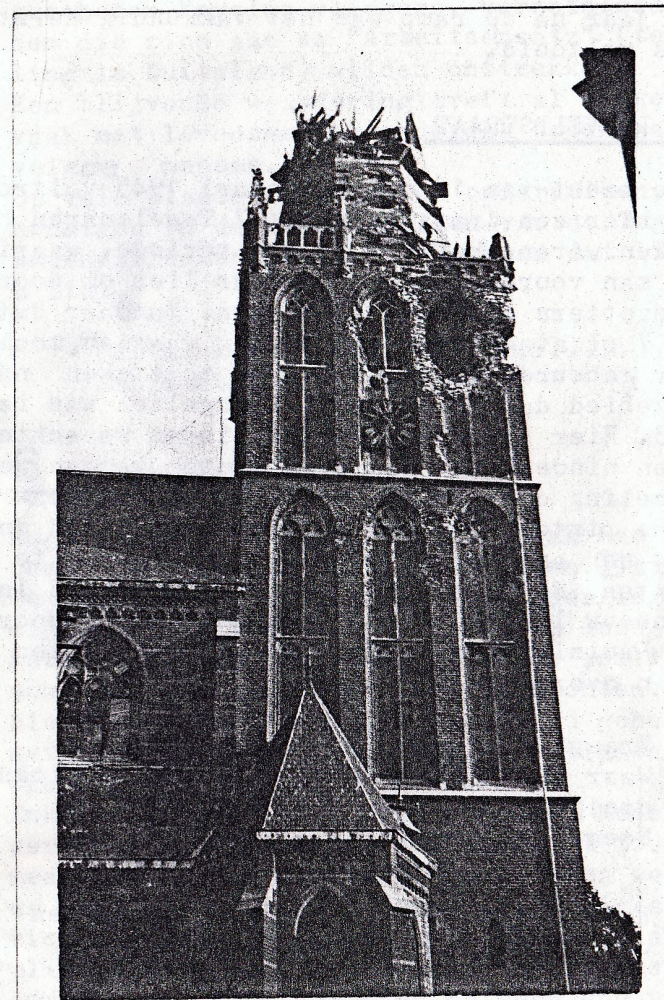
Vraag:

Wat is de naam van dit monument?

3 ST. MARTINUSKERK

Vele maanden vormde de Maas de scheiding tussen bevrijd en bezet gebied. Alle kerktorens aan beide zijden van de rivier waren destijds het doelwit van aanslagen en beschietingen, omdat deze voor de tegenstanders als hoge uitkijkposten konden dienen. De St. Martinustoren waar u nu tegenop kijkt, was op 3 december 1944 het mikpunt van geallieerd granaatvuur, evenals nog op 1 maart 1945 de dag waarop Tegelen werd bevrijd.

Het resultaat kunt u op de foto zien:

de spits eraf, diepe gaten in de derde geleiding. Het voordeel van dit soort offers voor de bevrijding is echter, dat ondanks de diepte

van de wonden een restauratie steeds mogelijk blijft. U ziet het.
Twee jaar na de ramp was het vakkundig herstel reeds voltooid.

4 DE VELDSTRAAT

In de nacht van 16 op 17 januari 1945 voltrok zich hier een drama, waarbij 7 Tegelenaren betrokken waren. Het was in een periode, waarin elke man voortdurend het gevaar liep om door de bezetters opgepakt te worden. Vandaar dat deze 7 plaatsgenoten een poging waagden, zoals vaker gebeurde, om de Maas over te steken naar het gebied dat reeds door de Engelsen was bevrijd. Hier in de Veldstraat liepen ze echter in een hinderlaag. Van alle kanten werden ze plotseling door Duitse soldaten met automatische pistolen beschoten. Een ervan vond de dood, een ander wist als door een wonder te vluchten, de rest bleef uren zwaar gewond in de sneeuw liggen totdat ze uiteindelijk door Rode Kruisleden naar het ziekenhuis mochten worden overgebracht.

Vraag:

Waar is op dit moment oorlog of oorlogsdreiging?

Noem 4 gebieden?

Noem 3 oorzaken waarom ook nu nog een oorlog zou kunnen ontstaan.

5 KLEIWARENFABRIEK

Zoals overal in Nederland liepen bepaalde groepen of personen voortdurend het gevaar

om door de bezetter te worden opgepakt, met alle gevolgen van dien. We noemen de Joden, de neergeschoten Engelse vliegers, verzetsleiders, mannen die zich aan de "Arbeitsersatz" (tewerkstelling in Duitsland) wilden onttrekken. Een blijvende waardering treft al diegenen die vaak met levensgevaar onderdak boden aan deze vervolgte mensen.
Op vele plaatsen konden ze onderduiken, waarvan sommigen in de ovengedeelten van de Tegelse kleiwarenfabrieken, zoals bij Teeuwen dat links van u ligt.

Vul aan: Amnesty.....

Wat doet deze organisatie?

6 GEVALLENEN MONUMENT

Nog voordat de oorlog echt uitbrak had Tegelen reeds een slachtoffer te betreuren. Dat was Henk Peters, die in september 1939 onderging met de mijnveger "Willem van Ewijck". Om deze tragische gebeurtenis te herdenken werd het initiatief genomen om een gedenkteken op te richten. Omdat hieraan een opvoedende waarde werd gehecht voor met name de jeugd, koos men deze plaats nabij de speeltuin Klein Zwitserland.
Enkele maanden na de bezetting van Nederland werd dit gedenkteken onthuld. Omdat toen reeds meerdere Tegelenaren waren omgekomen werden ook daarvan naamplaatjes aangebracht. Sinds de oprichting vond hier jaarlijks een herdenking plaats, voor het eerst in mei 1941, dus toen de oorlog in volle gang was, hetgeen een unicum voor Nederland mag heten.

Vraag:

Als u de naamplaatjes bekijkt, valt u dan op in hoeveel delen van de wereld Tegelse mannen zijn omgekomen.

In welke delen?

Vraag:

Wat wil het I.K.V. de wereld uit hebben?

7 TRAPPISTENKLOOSTER

In de periode dat Venlo zwaar te lijden had van het oorlogsgeweld trokken vele burgers onder meer naar Tegelen. Hier in het Trapistenklooster werden honderden evacuees ondergebracht; in totaal bevonden zich op zeker ogenblik zo'n 5000 Venlose burgers binnen de Tegelse grenzen, hetgeen een zware extra belasting betekende voor hen die zich verantwoordelijk voelden voor de opvang, voeding, enz.

Vraag:

Wat betekent vrijheid voor u?

8 STEENWEG

Kort na de bevrijding van Tegelen op 1 maart 1945 streek het 9e Amerikaanse leger neer op het terrein waar u nu langs fietst. Een groot deel van deze bevrijdingstroepen bestond uit kleurlingen en de commandant heette kolonel Schneider. Hij zal geglimlacht hebben toen hij vernam dat de laatste Duitse commandant in Tegelen een naamgenoot bleek te zijn: Hauptman Schneider.

Na een korte periode van Tegelse gastvrijheid trok de Amerikaanse troepenmacht via Weesel naar het Roergebied.

Vraag:

Welke functie had het treinvervoer tijdens de oorlog?

9 DE MAAS

Op deze plaats waar nu de veerpont voortdurend twijfelt over haar eindbestemming, legden de Duitse invallers in het begin van de oorlog een pontonbrug. Hieronder ziet u een unieke foto van deze brug die enkele weken dienst heeft gedaan om de fascistische invalsmacht over de Maas te helpen.

10 MISSIEHUIS

In dit in beslag genomen gebouw waren in het begin van de oorlog SS-ers gelegerd. Later vertoefde hier lange tijd de Duitse wehrmacht.

Vraag:

Wat betekent de afkorting SS en wat waren de taken van dit Duitse elite-corps.

11 GEBOUW GEMEENTEBEDRIJVEN

Het gebouw waar u nu langs fietst was destijds een van de vele opslagplaatsen van de Duitsers.

12 PATRONAAT

Medio 1944 werd het ziekenhuis door de Duitsers gevorderd. In oktober werd het ingericht als Hauptlazeret. Hier kregen zwaargewonde Duitse soldaten een eerste medische behandeling. Deze slachtoffers waren afkomstig van de strijd bij Overloon, waar een van de zwaarste tankslagen tijdens de Tweede Wereldoorlog plaatsvond.

Gedurende deze periode funktioneerde het patronaatgebouw als tijdelijk ziekenhuis voor de burgerbevolking. In de winter 44 - 45 werden in totaal 642 patiënten verzorgd.

13 ZIEKENHUIS

Het grootste deel van de bezettingstijd vormde het oude gedeelte van het ziekenhuis het centrum van de gemeente.

Hier bevond zich de hoofdpst van het Rode Kruis, de brandweer, het waarnemend burgelijk bestuur de Dienst Voedselvoorziening, van waaruit de voedselvoorziening voor de Tegelse bevolking werd verzorgd.

In totaal zijn van hieruit meer dan een kwart miljoen porties soep verstrekt; een aktiviteit die slechts met doorzettingsvermogen en improvisatietalent door actieve Tegelse burgers tot stand kon komen.

Vraag:

De voedselvoorziening in Tegelen heeft onder de oorlogsomstandigheden steeds kunnen functioneren, hoewel de winter 44 - 45 een zeer kritieke periode was.

In welke delen van de wereld bestaat momenteel groot voedselgebrek en wat zijn volgens u de oorzaken hiervan?

14 GELOFTENMONUMENT

Eind 1944 bevond Tegelen zich in een acute nood-situatie. De voedselvoorraad was nagenoeg uitgeput, nazia's (het opsporen en oppakken van mensen) waren aan de orde van de dag en de zware beschietingen veroorzaakten steeds meer doden en gewonden. Daar kwam nog bij dat in naam van de fascistische bezetter de SS-Oberführer Leffler het bevel gaf tot evacuatie van het hele gebied. De totale bevolking zou zich te voet meer dan 100 km. moeten gaan verplaatsen.

In deze rampzalige dreigende situatie kwam vanuit de geestelijkheid het initiatief om een gelofte af te leggen om, indien Tegelen van verdere oorlogsrampen gespaard zou blijven,

1. gedurende 25 jaar geen carnaval te vieren
2. een Maria-bedevaart te houden
3. een Maria-beeld in de gemeente te plaatsen.

De laatste twee geloften werden in 1947 en 1948 gestand gedaan. Het beeld kunt u aanschouwen. De eerste gelofte werd in 1946 door de gemeenteraad bekrachtigd, maar in 1951 weer ongedaan gemaakt omdat het niet mogelijk bleek om de jeugd van de carnavalsviering af te houden.

15 GEMEENTEHUIS

Het gemeentebestuur van Tegelen dook in 1944 onder, omdat men geen vrede meer kon vinden met het voortdurende beroep dat de bezettingsmacht op hen deed.

Vanaf die tijd liep de toenmalige burgemeester, dhr. Pesch, als non verkleed rond in een van de kloosters.

1 KULTUREEL CENTRUM

Hier eindigt de fietstocht. Wij nodigen u uit om binnen nog wat na te kijken en na te praten.

GEMEENTE TEGELEN

